

František Kotlaba: NAŠE HOUBY (Naše grzyby). Ilustrował František Procházka. Praha: Albatros 1982. Opr., s. 375. nakład 30 tys., cena 30 Kčs.

Dr František Kotlaba jest jednym z najbardziej znanych współczesnych mikologów i znakomitym znawcą bardzo ważnej gospodarczo grupy grzybów polyporoidalnych. Pracuje w Instytucie Botaniki Czechosłowackiej Akademii Nauk w Průhonicach koło Prahy. Jest między innymi współautorem przewodnika „Přehled československých hub” (Academia, Praha 1972) i atlasu leśnych grzybów niszczących drewno „Atlas dřevokazných hub” (Státní zemědělské nakladatelství, Praha 1970). Książka „Naše houby” ukazała się w trzecim, poprawionym i rozszerzonym wydaniu (dwa poprzednie wydania: 1965 i 1972 r.).

Część wstępna książki (prawie 100 s.) obejmuje 15 rozdziałów wprowadzających czytelnika — nie specjalistę w podstawowe zagadnienia mikologii praktycznej. Są więc rozdziały o tym jak rozpoznawać i oznaczać poszczególne gatunki grzybów leśnych, o ich morfologii, rozmnażaniu i rozwoju, nazewnictwie i taksonomii. Odrębne rozdziały poświęcono znaczeniu gospodarczemu i uprawie grzybów, praktycznym poradom — jak i gdzie należy

zbierać grzyby, omówieniu wartości odżywczej, smakowej i przygotowaniu potraw z grzybów. Obszerny rozdział dotyczy zatruć spowodowanych spożyciem grzybów i sposobów ich uniknięcia. Część wstępna książki ilustrowana jest schematycznymi rysunkami kreskowymi przedstawiającymi m.in. pokrój owocników grzybów i różnic rodzaju hymenoforów podstawczaków. Na końcu książki znajdują się alfabetyczne indeksy czeskich, słowackich i łacińskich nazw omówionych lub wymienionych w tekście gatunków grzybów.

Podstawową część atlasu stanowią barwne ilustracje owocników grzybów umieszczone na stronach nieparzystych i odpowiadające im krótkie diagnozy zawierające charakterystykę morfologii, opis siedliska w którym grzyb jest spotykany i nakreślenie przydatności konsumpcyjnej danego gatunku. Przy każdym z omówionych taksonów znajduje się także wzmianka o innych gatunkach — najbardziej zbliżonych wyglądem i możliwych do pomylenia. Tablice z kolorowymi rysunkami owocników (jest ich 125) wiernie oddają ich rzeczywiste barwy. Na uwagę zasługuje to, że w recenzowanym atlasie oprócz gatunków powszechnie znanych omówiono także grzyby na ogół

w Europie Środkowej do jedzenia nie zbierane, jak ucho bżowe (*Hirneola auricula-judae*), żółciak siarkowy (*Lae-
tiporus sulphureus*), żagiew łuskowata (*Polyporus squamosus*), szyszkówka świerkowa (*Strobilurus esculentus*). Określenie przydatności konsumpcyjnej (lub jej braku) dla szeregu gatunków odbiega od informacji na ten temat spotykanych w literaturze. I tak np. goryczak żółciowy (*Tylopilus felleus*), dotąd powszechnie uważany za grzyb niejadalny z powodu gorzkiego smaku, jest w recenzowanej książce określony jako słabo trujący. Natomiast czubajka czerwieniejąca (*Macrolepiota rha-
codes*), zaliczana ostatnio (Michael, Hennig, Kreisel: Handbuch für Pilzfreunde. Bd. III. 1977) do grzybów trujących, tu określona jest jako bardzo dobry gatunek jadalny. Olszówka pospolita (krowiak podwinięty) (*Paxillus involutus*), jak wykazano niedawno, jest grzybem powodującym alergię u ludzi, ale nie trującym (tzn. nie zawierającym wykrywalnych toksyn), natomiast w recenzowanym atlasie określona została jako grzyb słabo trujący. Podobnych kontrowersji jest zresztą więcej. Ponadto na s. 278, a w indeksie na s. 371, nazwa epitetu gatunkowego podgrzybka złotawego (*Xerocomus chrysenteron*) została błędnie wydrukowana jako chrysentereon.

Szczególnie dużo uwagi jak na popularnonaukowy atlas grzybów poświęcił autor zagadnieniom nomenklatury grzybów owocnikowych, pomijanym zwykle w tego typu wydawnictwach. Niestety recenzowana książka została oddana do druku w 1978 r. i dlatego nie uwzględniono w niej zmian w nomenklaturze grzybów jakie zostały wprowadzone na Międzynarodowym Kongresie Botanicznym w Sydney w 1981 r. Warto więc może w tym miejscu wyjaśnić, że obecnie punkt startowy datowań ważnych nazw naukowych (łacińskich) dla grzybów został przesunięty z 1801 (data obowiązująca dotąd dla wnętrzników — *Gasteromycetes*) i 1821 (dla innych grzybów) na rok 1753, tzn. rok ukazania się dzieła „Species Plantarum” Karola Linneusza. Spowoduje to oczywiście zmiany w obowiązującym nazewnictwie wielu gatunków.

Atlas Kotłaby i Procházky jest bardzo cenną pozycją w literaturze popularnonaukowej z zakresu mikologii. Jego format (14,5×10,5 cm) sprawia, że jest to książka naprawdę kieszonkowa, którą chętnie zabiera się na wycieczki do lasu. Może któryś z krajowych wydawców zastanowi się nad wydaniem tej książki także w języku polskim?

Maciej Z. Szczepka